

RHIF YMCHWIL GYMDEITHASOL: 79/2016

DYDDIAD CYHOEDDI: 08/12/2016

Gwerthusiad Proses o Brosiect Rhieni, Gofal Plant a Chyflogaeth

Crynodeb Gweithredol

1. Cyflwyniad

- 1.1 Ym mis Ionawr 2016, cafodd Wavehill ei gomisiynu gan Lywodraeth Cymru i gynnal gwerthusiad proses o brosiect Rhieni, Gofal Plant a Chyflogaeth. Nod y prosiect yw cynorthwyo rhieni di-waith i gael hyfforddiant neu swydd os mai gofal plant yw eu prif rwystr rhag gwneud hynny. Lanswyd y prosiect ym mis Hydref 2015 i rieni 25 oed a hŷn. Estynnwyd y prosiect wedyn i gynnwys rhieni 16-24 oed nad ydynt mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant (NEET).
- 1.2 Nod prosiect Rhieni, Gofal Plant a Chyflogaeth yw cynorthwyo 7,884 o rieni economaidd anweithgar a di-waith¹, cynorthwyo unig rieni, rhieni o aelwydydd heb waith neu gynorthwyo ail enillydd (posibl) oddi mewn i aelwyd sydd â gwaith. Mae'r prosiect yn anelu i gynorthwyo o leiaf 1,577 o rieni i dderbyn cyflogaeth addas, gan leihau nifer y plant sy'n byw mewn aelwydydd heb waith.

¹ Mae rhieni dros 25 oed ond yn gymwys i dderbyn cymorth gan brosiect Rhieni, Gofal Plant a Chyflogaeth os ydynt yn cael eu hystyried yn economaidd anweithgar. Mae rhieni 16 i 24 oed yn gymwys os nad ydynt mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant (NEET) a gallant fod yn economaidd anweithgar neu'n ddi-waith.

Y Gwerthusiad

- 1.3 Comisiynwyd y gwerthusiad gyda phwyslais ar broses a'r nod o ddarparu dealltwriaeth o'r canlynol:
- y ffordd y sefydlwyd prosiect Rheini, Gofal Plant a Chyflogaeth
 - dyluniad y prosiect (ac yn benodol y cydweithio rhwng Llywodraeth Cymru, yr Adran Gwaith a Phensiynau, a'r awdurdodau lleol)
 - pa mor dda y caiff y prosiect ei weinyddu
 - pa mor effeithiol ydyw ar nodi'r derbynwyr arfaethedig ac ymgysylltu â hwy
 - sut mae'r prosiect yn helpu'r cyfranogwyr i oresgyn rhwystrau i weithio, meithrin sgiliau sy'n berthnasol i swydd, a manteisio ar gyfleoedd sy'n berthnasol i swydd.
- 1.4 Roedd y gwaith ymchwil yn cynnwys:
- ymchwil ddesg i adolygu'r cyd-destun strategol a pholisi y mae prosiect Rheini, Gofal Plant a Chyflogaeth yn gweithredu ynddo
 - cyfres o gyfweiliadau â rhanddeiliaid yn ystod mis Chwefror a mis Mawrth 2016 gyda'r rhai sy'n ymwneud â'r gwaith o ddylunio, rheoli a chyflenwi prosiect Rheini, Gofal Plant a Chyflogaeth
 - arolwg dros y ffôn o 60 o gyfranogwyr y prosiect (yn ystod mis Mawrth 2016).

Prosiect Rhieni, Gofal Plant a Chyflogaeth

- 1.5 Caiff y prosiect ei gyflenwi drwy 43 o Gynghorwyr Rhieni, Gofal Plant a Chyflogaeth, wedi'u cyflogi gan yr Adran Gwaith a Phensiynau, ac mae gan bob awdurdod lleol fynediad at Gynghorydd. Mae'r cymorth a gynigir drwy'r Cynghorwyr hyn wedi'i anelu at rieni sy'n byw y tu allan i Ardaloedd Cymunedau yn Gyntaf. Mae'r dulliau ymgysylltu fel arfer yn defnyddio seilwaith cymorth presennol gan gynnwys safleoedd Dechrau'n Deg, Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd a gwasanaethau Teuluoedd yn Gyntaf.
- 1.6 Daw'r rhieni i gyswllt â'r prosiect yn wirfoddol, ac maent yn derbyn cymorth sy'n unigol i'w hanghenion (a nodir drwy drafodaeth un-i-un gychwynnol). Mae Cynlluniau Gweithredu Personol, a gaiff eu llunio o ganlyniad i'r drafodaeth, yn gosod allan y cymorth sydd ei angen.

- 1.7 Mae'r cymorth yn cynnwys; atebion i oresgyn rhwystrau'n ymwneud â gofal plant, nodi'r atebion gorau i rieni nad ydynt yn barod i weithio ac y mae arnynt angen profiad gwaith neu hyfforddiant, a darparu cymorth i gael mynediad at gyflogaeth gynaliadwy i'r rhai sydd yn barod i weithio. Mae'r Cynghorwyr yn darparu cymorth mentora pan fo'r cyfranogwyr yn derbyn hyfforddiant neu ar brofiad gwaith i sicrhau eu bod yn parhau ar y trywydd iawn i gyrraedd eu nodau.
- 1.8 Mae Cynghorwyr y prosiect yn canfod a oes ar rieni cymwys angen cymorth ariannol i'w helpu i oresgyn rhwystrau i gyflogaeth sy'n cynnwys costau gofal plant, teithio a/neu hyfforddiant, neu ai gyngor, gwybodaeth ac arweiniad fyddai fwyaf priodol.

2. Canfyddiadau Allweddol ac Argymhellion

Dylunio a Datblygu'r Prosiect

- 2.1 Mae dyluniad y prosiect yn seiliedig i raddau helaeth ar brofiad blaenorol, gan atgynhyrchu'r elfennau mwyaf llwyddiannus mewn mentrau blaenorol, ac adolygu model cyflenwi'r gwasanaeth lle y cafodd gwersi eu dysgu. Bu awdurdodau lleol yn cynorthwyo â'r broses ddylunio; er bod rhai yn pryderu ynglŷn â'r newid (o fentrau blaenorol) o staff cyflenwi yn staff ymgysylltu cymunedol wedi'u cyflogi gan yr awdurdod lleol at Gynghorwyr y prosiect wedi'u cyflogi gan yr Adran Gwaith a Phensiynau, câi ei gydnabod bod y newid yn y dull gweithredu yn cynnig llwybr mwy effeithlon ar gyfer y ddarpariaeth.
- 2.2 Mae'r prosiect wedi cryfhau'r berthynas rhwng Llywodraeth Cymru a'r Adran Gwaith a Phensiynau. Elfen bwysig arall o'r gwasanaeth fu i bartneriaid ymgysylltu â chynrychiolwyr awdurdodau lleol, er bod pryder ymysg rhai bod y cyswllt hwn yn digwydd yn llai aml yn y misoedd cyn y gwaith ymchwil. Roedd dirywiad yn y cyswllt a diffyg arweiniad wedi golygu bod rhai awdurdodau lleol yn aneglur ynglŷn â'u rôl a'u cyfrifoldebau mewn perthynas â phrosiect Rheini, Gofal Plant a Chyflogaeth.

Argymhelliad 1: Llunio cytundeb ffurfiol, megis memorandwm cyd-ddealltwriaeth, sy'n nodi rolau a chyfrifoldebau'r partneriaid allweddol (awdurdodau lleol yn benodol) sy'n ymwneud â chyflenwi prosiect Rheini, Gofal Plant a Chyflogaeth.

Gweithredu

- 2.3 Lansiodd y prosiect mewn dau gyfnod; roedd Cyfnod 1 yn weithredol yn Sir Benfro, Sir Gaerfyrddin a Cheredigion cyn iddo gael ei gyflwyno wedyn yng ngweddill y wlad (Cyfnod 2). Dewiswyd ardaloedd Cyfnod 1 ar sail yr awdurdodau lleol hynny sydd eisoes yn cydweithio ac a oedd yn ystyried mabwysiadu dull tebyg. I gychwyn, gweithredwyd y prosiect heb garfan lawn o staff, heb ganllawiau clir i'r staff cyflenwi a heb fod model gwasanaeth yn ei le.
- 2.4 Cymerwyd yn hwy na'r disgwyl i roi elfennau allweddol o brosiect Rheini, Gofal Plant a Chyflogaeth ar waith (darparu hyfforddiant wedi'i ariannu gan y prosiect yn benodol), gan effeithio ar y canlyniadau a gyflawnid i gychwyn. Golygodd hyn fod y prosiect yn rhedeg ar ei hôl hi o gymharu â'r proffil, o ran nifer y chyfranogwyr yr ymgysylltwyd â hwy a'r nifer a lwyddodd i gael gwaith.
- 2.5 Mae'r diffyg cychwynol yn yr hyfforddiant a ariennir – yn ogystal ag elfennau allweddol eraill o'r hyn sydd gan y rhaglen i'w gynnig – wedi effeithio ar lefel gyflenwi'r prosiect, gydag elfennau marchnata a hyrwyddo wedi'u hosgoi ar y cyfan hyd nes bod modd sefydlu'r ddarpariaeth. Mynegwyd pryderon gan y Cynghorwyr y gallai'r diffyg deunydd hyrwyddo effeithio ar ganfyddiadau bod y rhaglen yn un ddilys.
- 2.6 Roedd arwyddion o gamddealltwriaeth hefyd ymysg Cynghorwyr y prosiect, yn arbennig mewn perthynas â chymhwyso cymorth gofal plant a dealltwriaeth o'r ddeddfwriaeth ddiweddaraf ar fudd-daliadau. Er y rhoddwyd hyfforddiant dwys i'r Cynghorwyr a recriwtiwyd gan yr Adran Gwaith a Phensiynau ar gyfer y prosiect hwn, roeddynt yn dymuno cael proses gyflwyno yn benodol i'r prosiect ac yn gofyn am arweiniad ychwanegol ar yr hyfforddiant sydd ar gael yn eu hardal.

Argymhelliad 2: Cyflenwi proses gyflwyno prosiect-benodol i holl Gyngorwyr y prosiect.

Argymhelliad 3: Datblygu taflen o gwestiynau cyffredin i'w defnyddio fel dogfen weithio drwy gydol gweddill y prosiect.

Argymhelliad 4: Ystyried cyflwyno system gyfeillio/mentora i alluogi Cynghorwyr y prosiect i rannu'r hyn a ddysgant gyda'i gilydd a chodi ymwybyddiaeth o'r hyfforddiant sy'n cael ei gynnig yn lleol i staff.

Argymhelliad 5: Ymgymryd â gwaith marchnata a hyrwyddo gan ddefnyddio deunydd clir a chryno, gan dargedu darparwyr gwasanaeth partner a chyfranogwyr posibl, i adlewyrchu'r ffaith bod y prosiect bellach yn gwbl weithredol.

Integreiddio'r Gwasanaeth

- 2.7 Mae'r rhan fwyaf o Gynghorwyr y prosiect wedi integreiddio'n llwyddiannus i'r gwasanaethau teuluoedd ehangach ym mhob cymuned. Mae'r arfer o dargedu cymorth y tu allan i ardaloedd Clystyrau Cymunedau yn Gyntaf wedi'i chrosawu gan bartneriaid, gyda'r rhan fwyaf ohonynt yn nodi bod hyn yn fwllch mewn darpariaeth gwasanaethau. Mae rhai ardaloedd yn dangos perthnasoedd gyd-fuddiol rhwng safleoedd Cymorth i Deuluoedd a gwasanaethau Rheini, Gofal Plant a Chyflogaeth. Mae hyn yn benodol o bwysig wrth ystyried bod cyfranogwyr targed prosiect Rheini, Gofal Plant a Chyflogaeth yn aml yn wynebu rhwystrau niferus sydd fel arfer yn galw am gymorth y tu hwnt i'r hyn y gall Cynghorwyr y prosiect ei gynnig ar eu pen eu hunain.
- 2.8 Gweithiodd y dull partneriaeth yn benodol o dda lle mae Cynghorwyr y prosiect yn cynnal desg boeth oddi mewn i leoliadau teuluoedd ac yn mynychu/sicrhau safleoedd ar rwydweithiau allweddol o ddarparwyr gwasanaethau i deuluoedd. Ond mewn rhai lleoliadau, mae'r cyfleusterau sydd ar gael ar gyfer cynnal desg boeth neu gyfarfod â chleientiaid naill ai mewn lleoliad amhriodol (e.e. yn gyfan gwbl oddi mewn i Glwstwr Cymunedau yn Gyntaf) neu'n amhriodol yn gyffredinol i ganiatáu ar gyfer cyflenwi gwasanaeth, mewn ardaloedd gwledig yn benodol. Hefyd, mae'r rhieni sy'n mynychu canolfannau teuluoedd fel arfer yn newid gyda'r tymhorau ysgol yn unig, a gall y llwybrau posibl hyn i'r farchnad gael eu disbyddu'n gyflym os yw nifer y mynychwyr yn gymharol isel. O ganlyniad i hyn, mae canolfannau Dechrau'n Deg a grwpiau chwarae eraill yn llwybrau llai cyffredin i gyfranogwyr ac i gyflenwi gwasanaethau na'r hyn a ragwelwyd yn y cynllun busnes.
- 2.9 Ar y llaw arall, mae Canolfannau Gwaith lleol yn llwybrau ffrwythlon i recriwtio cyfranogwyr i'r prosiect, gyda rhai o Gynghorwyr y prosiect yn nodi i bron i'w llwyth achosion cyfan gael ei recriwtio drwy'r Canolfannau Gwaith. Mae'r Canolfannau Gwaith a'r adnoddau sydd ar gael i Gynghorwyr y prosiect oddi mewn i'r Canolfannau Gwaith yn cynnig ffordd defnyddiol i ganfod cyfranogwyr cymwys ac ymgysylltu â hwy.
- 2.10 Mae'r Canolfannau Gwaith yn elfen sylfaenol o'r prosiect ar hyn o bryd. Er hyn, dyluniwyd y prosiect ar sail darpariaeth allgymorth cymunedol, gan weithio'n agos gyda phartneriaid i gyrraedd rhieni a allai fod yn amharod i ddod i gyswllt fel arall. Annhebygol yw i'r garfan hon gael ei chanfod yn y Canolfannau Gwaith. Wrth ddibynnu ar Ganolfannau Gwaith, y mae mwy o berygl hefyd y gallai'r prosiect gael ei ystyried gan gyfranogwyr posibl yn ddim mwy nag estyniad o'r ddarpariaeth sydd fel arfer yn cael ei chynnig drwy'r Canolfannau Gwaith.

Argymhelliad 6: Monitro llwybrau atgyfeirio yn agos i nodi tueddiadau a phatrymau yn yr atgyfeiriadau.

Argymhelliad 7: Archwilio dulliau ychwanegol (a'u rhannu os ydynt yn llwyddiannus) i ymgysylltu â chanolfannau Dechrau'n Deg a lleoliadau i deuluoedd er mwyn cynyddu amrywiaeth llwybrau atgyfeirio/ymgysylltu y prosiect.

Argymhelliad 8: Lle y bo tystiolaeth bod cyflenwi gwasanaethau yn fwy heriol mewn ardaloedd gwledig, dylid archwilio drwy drafodaeth gyda grwpiau gwledig allweddol, gan gynnwys Grwpiau Gweithredu Lleol sy'n cyflawni'r Rhaglen Datblygu Gwledig.

Dull Cyflenwi'r Gwasanaeth

- 2.11 Mae'r holl randdeiliaid a'r cyfranogwyr yn croesawu'r dull hyblyg hwn, sy'n cael ei arwain gan yr unigolyn, a chaiff hyn ei gynorthwyo gan ddiffyg strwythur diffiniedig ar gyfer y prosiect. Mae'n bwysig y caiff yr hyblygrwydd hwn ei gynnal er mwyn caniatáu i Gynghorwyr y prosiect ymateb i sefyllfaoedd a chyfleoedd sy'n codi yn yr ardal ddaearyddol a wasanaethir ganddynt. Croesawir hefyd yr amryw adnoddau y gall Cynghorwyr y prosiect eu defnyddio, er mai aneglur ar hyn o bryd yw'r galw sydd amdanynt. Y rheswm am hyn yw bod y diffyg o ran darpariaeth hyfforddiant Rheini, Gofal Plant a Chyflogaeth yn debygol o fod wedi cyfyngu ar y lefel o alw am ddarpariaeth gofai plant. O ganlyniad, y mae'n aneglur p'un a gaiff y cyllidebau sydd ar gael sy'n gysylltiedig â'r cyllid hwn eu defnyddio'n llawn.

Argymhelliad 9: Cynnal yr hyblygrwydd sydd gan Gynghorwyr y prosiect o ran gweithredu wrth iddynt gyflenwi eu gwasanaethau.

Cyflawni Canlyniadau

- 2.12 Wrth ystyried canlyniadau, mae'n bwysig cydnabod bod y prosiect fel arfer yn ymgysylltu â phobl sydd gryn bellter o'r farchnad lafur, a chyn ymgysylltu â'r prosiect, annhebygol yw eu bod yn chwilio am waith.
- 2.13 Mae'r ffactorau hyn yn golygu bod sicrhau canlyniadau cyflogaeth cynaliadwy i 20 y cant o'r cyfranogwyr (targed y prosiect) yn her. Er hyn, mae model y prosiect yn seiliedig i raddau helaeth ar ymyriadau cyflogadwyedd diweddar, gan gynyddu'r siawns o gyrraedd y targed hwn. O ystyried y pellter o'r farchnad lafur yn achos rhai cyfranogwyr, gallai dulliau i fesur y pellter a deithiwyd yn effeithiol (sy'n debygol o gynnwys mesur hunanhyder, hunan-gred a dyheadau) ddarparu ffordd ychwanegol i fesur y buddion a ddeilliodd o'r cymorth.
- 2.14 Y mae'n nodedig nad yw'r targed a bennir i Gynghorwyr y prosiect yn rhoi ystyriaeth i leoliad. Nodwyd amrywiaeth o heriau i gyflenwi gwasanaethau'r prosiect sy'n gysylltiedig ag ardaloedd gwledig a/neu ardaloedd sy'n dioddef o seilwaith gwael.

Argymhelliad 10: Cyflwyno dulliau cadarn i fonitro taith cwsmeriaid a'u canlyniadau cyflogaeth er mwyn nodi unrhyw batrymau lleoliadol wrth gyflenwi gwasanaethau a chyflawni canlyniadau.

Argymhelliad 11: Comisiynu'r gwerthusiad cyfunol cyn gynted ag sy'n ymarferol i fesur taith cyfranogwyr a'r pellter a deithiwyd ac er mwyn llunio argymhellion amserol ar gyfer y prosiect.

Monitro

- 2.15 Dylai prosiectau a gyflawnir fel rhan o raglen Cronfeydd Strwythurol Ewrop 2014-2020 ddarparu tystiolaeth glir o wariant a gweithgarwch i sicrhau eu bod yn cydymffurfio â'r rhaglen ac yn gwneud defnydd priodol o adnoddau cyhoeddus ac Ewropeaidd. Mae hyn yn rhoi baich gweinyddol ar ddarparwyr gwasanaeth ac mae rhywfaint o ddryswch ymysg Cynghorwyr y prosiect ynglŷn â'r hyn a ddylent fod yn ei gasglu a sut y dylid ei gasglu.
- 2.16 Ar adeg cynnal y gwaith ymchwil hwn, bu i adolygiad o'r systemau casglu gwybodaeth nodi bylchau yn y wybodaeth a gofnodir ac mae hapwiriadau bellach yn cael eu gweithredu mewn ymateb i'r mater hwn.

Argymhelliad 12: Cynnwys enghreifftiau o dystiolaeth gymwys/anghymwys mewn canllawiau mewnol / dogfennau cwestiynau cyffredin.

Perfformiad

- 2.17 Mae'r oedi wrth weithredu'r prosiect, o gyfuno hynny â'r diffyg offer/cynigion i alluogi i'r prosiect gael ei gyflawni, wedi golygu bod y prosiect ar ei hôl hi o gymharu â'r proffil, o ran nifer y cyfranogwyr yr ymgysylltwyd â hwy a'r nifer a lwyddodd i gael gwaith.
- 2.18 Roedd Cynghorwyr y prosiect yn pryderu bod y targed a osodwyd ar gyfer cynorthwyo rhieni i gael gwaith yn heriol. Anodd yw barnu maint heriau oherwydd, ar adeg cynnal y gwaith ymchwil hwn, nid oedd y prosiect yn gwbl weithredol. Yn ychwanegol, bydd y cyfleoedd addas sydd ar gael, sydd y tu hwnt i reolaeth y prosiect, yn effeithio ar ba mor gyraeddadwy yw'r targed hwn.

Argymhelliad 13: Adolygu proffil y prosiect chwe mis wedi i'r prosiect fod yn gwbl weithredol i nodi a oes angen ailbroffilio'r targedau.

Awduron yr Adroddiad:

Oliver Allies Wavehill a Jessica Irving, Wavehill

Adroddiad Ymchwil Llawn ar gael fan hyn: <http://gov.wales/statistics-and-research/evaluation-parents-childcare-employment-project/?lang=cy>

Barn yr ymchwilwyr a fynegir yn yr adroddiad hwn, ac nid barn Llywodraeth Cymru o anghenraid.

I gael gwybodaeth bellach, cysylltwch â:

Joseph Wilton

Llywodraeth Cymru, Parc Cathays

Caerdydd, CF10 3NQ

E-bost: joseph.wilton@wales.gsi.gov.uk